

JAROSLAV HAŠEK

Šauniojo kareivio Šveiko nuotyčiai

Josefo Lados
ilustracijos

JAROSLAV HAŠEK

**Šauniojo
kareivio Šveiko
nuotyčiai
pasauliniame
kare**

R O M A N A S

Iš čekų kalbos vertė
Almis Grybauskas

VILNIUS 2010

Pirma dalis

UŽNUGARY

Pratarmė

Didiems laikams reikia didžių žmonių. Esama nežinomų kuklių didvyrių, kuriems neteko Napoleono garbės ir garso. Bet jų asmenybė patyrinėjus užtemdytų paties Aleksandro Makedoniečio šlovę. Šiandien Prahos gatvėse galite sutikti vyriškį padėvėtai drabužiais, kuris nė neįtaria, kokia jo reikšmė naujųjų didžių laikų istorijoje. Eina tyliai savo keliu, nieko nekliudydamas, ir nesustabdo jo žurnalistai, nepaprašo interviu.

Jeigu paklaustumėt, kuo vardu, jis paprastai ir kukliai atsakytų jums: „Šveikas...“

Ir iš tiesų šis tylus, ramus, nekrintąs į akis vyriškis yra ne kas kitas, kaip senas šaunusis kareivis Šveikas, narsusis didvyris, kurio vardas austrų laikais skambėjo visų Čekijos karalystės piliečių lūpose, kurio šlovė neišblėsus nė mūs respublikoje.

Nepaprastai myliu šaunųjį kareivį Šveiką ir, atpasakodamas jo nuotykius pasauliniame kare, esu įsitikinęs, kad visi pajusite prielankumą šiam kukliam nežinomam didvyriui. Jisai nepadegė deivės šventyklos Efese kaip anas kvailys Herostratas, panoręs patekti į laikraščius ir mokyklinius skaitinius.

Ir to pakanka.

Autorius

1.

Šaunusis kareivis Šveikas įsitraukia į pasaulinį karą

– Tai mūs Ferdinandą užmušė, – taip tarnaitė kreipėsi į poną Šveiką, kuris prieš keletą metų karo gydytojų komisijos galutinai pripažintas idiotu ir paleistas iš armijos dabar vertėsi pardavinėdamas bjaurius maišyto kraujo šunėkus, pats padirbinėdamas jų kilmės liudijimus.

Be šio užsiėmimo, jį dar kamavo reumatizmas, ir jis kaip tik trynės kelius opodeldoku.

– O kurį Ferdinandą, ponja Miulerova? – nenutraukdamas masažo paklausė Šveikas. – Pažįstu du Ferdinandus. Vienas tarnauja pas dro-

gista¹ Prūšą ir kartą per klaidą išgėrė kažkokio plaukų tepalo buteliuką; pažįstu dar Ferdinandą Kokošką, šunų šūdėliukus rankiojantį². Nė vieno nebūtų gaila.

– Ne, meldžiamasis, poną erchercogą Ferdinandą iš Konopištės, tą storąjį, dievobaimingąjį.

– Jėzau Marija! – sušuko Šveikas. – Še tau! O kur jam, ponui erchercogui, tai atsitiko?

– Sarajeve jį nupylė, meldžiamasis, iš revolverio. Važiavo su savo ponia automobiliu.

– Taigi, ponia Miulerova, automobiliu. Toksai ponas gali sau tai leisti net nepagalvodamas, kad tokie pasivažinėjimai gali liūdnai baigtis. O dar Sarajeve. Juk tai Bosnija, ponia Miulerova, tikriausiai turkų darbas. Nereikėjo mums tos Bosnijos ir Hercegovinos iš jų atimti. Tai tokios tokelės, ponia Miulerova. Dabar, vadinasi, ponas erchercogas jau pas poną dievą. Ar ilgai kankinosi?

– Ponas erchercogas, meldžiamasis, iškart mirė. Su revolveriu, žinia, menki juokai. Neseniai pas mus Nuslėse vienas ponas taip pat su revolveriu pažaidė, tai visą šeimą išpyškino ir dar namsargį, atėjusį pažiūrėti, kas ten, ketvirtame aukšte, triukšmą kelia.

– Kai kurie revolveriai, ponia Miulerova, neiššaus tau nors persiplėšk. Tokia sistema, vadinasi. Bet ponui erchercogui tikriausiai ką nors geresnio parūpino. Ir galėčiau net lažintis, ponia Miulerova, jog tasai ponas prieš tai gražiai apsitaisė. Juk šviesybę erchercogą nušauti – darbas nelengvas. Tai ne kokiam brakonieriui eiguļį nudaigoti. Svarbu juk kaip prisiartinsi, prie tokio pono skudurais apsikarstęs tai nė iš tolo. Reikia cilindrą užsidėti, kitaip tuoj policija sulaikys.

– Sako, jų ten ir daugiau buvo.

– Savaiame suprantama, ponia Miulerova, – tarė Šveikas, baigdamas masažuotis kelius. – Jeigu norėtumėt užmušti poną erchercogą arba viešpatį imperatorių, tai tikriausiai su kuo nors pasitartumėt. Kelios galvos – vis ne viena. Vienas tau žodelį tars, kitas patars ir, žiūrėk, viskas pasiseks, kaip tame mūsų himne giedama. Svarbiausia patykoti, kada toks ponas prošal važiuoja. Turbūt pamenate aną poną Liukenį, kuris

¹ Prekiautojas gydomaisiais tepalais (taip pat ir opodeldoku), žolelėmis ir šaknelėmis. (Vert.)

² Naudoti apdirbant odas. (Vert.)

amžinatilsį mūsų Elžbietą dilde pervėrė. O buvo išėjęs su ja pasivaikščioti. Ir paskui, žmogau, tikėk kuo nors; nuo to laiko nė viena imperatorienė neina pasivaikščioti. Ir ne vieną tai dar gali ištikti. Pamatysite, ponias Miulerova, taip ir tą carą su cariene pasieks, o gal, neduokdie, ir viešpatį imperatorių, kai jau nuo jo dėdės pradėjo. Daug priešų turi senasis mūsų viešpats. Daugiau nei Ferdinandas. Kaip neseniai vienas ponas aludėj kalbėjo, ateis laikas, kai tie imperatoriai ims kapsėt lyg lašai nuo stogo, nė valstybės prokuratūra nepagelbės. Paskui tas ponas neturėjo kuo užmokėti, ir šeimininkas iškvietė policiją. O šis jam pliaukšt antausį, policininkui net du užvežė. Supakavo jį ir išvežė pintinėje¹, kad atsipeikėtų. Tai tokie dalykėliai, ponias Miulerova, dabar dedasi. Ir Austrijai koks nuostolis. Kai tarnavau kariuomenėj, vienas infanteristas² kapitoną nušovė. Užtaisė šautuvą ir nuėjo į kanceliariją. Iš ten jį varė, bet jis vis savo, kad jam kapitono reikia. Išėjo kapitonas ir tuoj jam užsūdė karcerio. Kareivis už šautuvo ir plykst jam tiesiai į širdį. Kulka kapitoną pervėrė kiaurai ir dar žalos pridarė. Sudaužė kanceliarijoj rašalo butelį, o tas valdiškus raštus suliejo.

– Kaip tam kareiveliui baigėsi? – po kiek laiko, Šveikui jau velkantis, paklausė ponias Miulerova.

– Ant petnešų pasikorė, – valydamas katiliuką atsakė Šveikas. – O petnešos buvo svetimos. Pasiskolino iš profoso³, neva kelnės smunkančios. Negi sėdės ir lauks, kol sušaudys? Suprantama, ponias Miulerova, tokioj padėty kiekvienam protas pasimaišytų. Prižiūrėtoją už tai pažemino ir pasodino šešiemis mėnesiams. Bet jis neišsėdėjo. Pabėgo į Šveicariją ir šiandien ten pamokslauja kažkokiame bažnyčioje. Mažai padorių žmonių telikę, ponias Miulerova. Dingojas man, ponas erchercogas Ferdinandas tame Sarajeve taip pat apsiriko, matydamas jį sveikinantį poną pamanė: „Koksai mielas žmogus, man „valio“ šaukia.“ O tas ponas tikrai pykšt pykšt! Kartą ar net kelis iššovė?

– Laikraščiai, meldžiamasis, rašo, kad ponas erchercogas buvo suvarpytas kaip rėtis. Tasai žmogus visus šovinius į jį išpyškinęs.

– Tas baisiai greitai, ponias Miulerova, baisiai greitai. Aš tai tokiam

¹ Pintu dviračiu vežimėliu policija veždavo nusigėrusius arba besipriešinančius. (Vert.)

² Pėstininkas. (Vok., ital.)

³ Kalėjimo viršininkas. (Pranc.)

reikalui brauningą įsigyčiau. Pažiūrėt žaisliukėlis, bet per porą minučių galima pakloti dvi dešimtis erchercojų, tiek storų, tiek liesų. Tiesa, ponia Miulerova, tarp mūsų kalbant, į storą erchercoją tikrai lengviau pataikysi nei į sudžiūvusį. O dabar einu į „Taurės“ užėigą: jeigu ateitų to pinčerio, už kurį rankpinigių paėmiau, pasakykit, kad šuva laikomas kaime, kad neseniai ausis apipjausčiau ir, kol neužgis, nevalia jo gabenti, gali peršalti. Raktą palikit namsargei.

„Taurės“ užėigoje sėdėjo tik vienas svečias. Tai buvo neuniformuotas seklys Bretšneideris. Smuklininkas Palivecas mazgojo padėklus, o Bretšneideris bergždžiai stengėsi bent kiek rimčiau jį prakalbinti.

Palivecas buvo garsus nešvankėlis, kas antras žodis įterpiantis „šikna“ arba „šūdas“. Be to, jis buvo eruditas ir kiekvienam patardavo pasiskaityti, ką apie pastarąjį daiktą rašęs Viktoras Hugo, pasakodamas apie senosios Napoleono gvardijos atsakymą anglams Vaterlo mūšyje.

– Graži šiemet vasara, – mezgė rimtą pokalbį Bretšneideris.

– Šūdo verta, – atsakė Palivecas, kraudamas padėklus džiūti.

– Na ir iškrėtė mums tam Sarajeve, – su vilties kibirkštėle tęsė Bretšneideris.

– Kokiame Sarajeve? – paklausė Palivecas. – Toje Nuslių vyninėje? Tenai kasdien muštynės, žinia – Nuslės.

Jaroslavui Hašekui pasaulinę šlovę pelnusi knyga „Šauniojo kareivio Šveiko nuotykių“ – nesupainiojama su jokia kita, išversta į 60 kalbų, neišsenkantis humoro ir geros nuotaikos šaltinis.

Šveikas – atviraširdis kvėša, pasaulinis kvailys, genialus idiotas, sugebantis su geraširdiška šypsena atskleisti prieštaravimus tarp menkų kasdienybės rūpesčių ir didžiųjų „istorinių“ įvykių patoso. Kandi ir aštri J. Hašeko satyra ir ironija neatskiriamos nuo išlaisvinančio juoko.

Šveikas – savotiškas amžinas „trečias brolis“, kvailelis, iš visų bėdų iššlendantis sausas. Jo genialios gyvenimo filosofijos esmė: nesijaudinkite dėl nieko, tegu bus, kas turi būti, o kol kas – išlenkime alaus bokalą. Šveiko požiūris į gyvenimą įsitvirtino mene, literatūroje, filosofijoje ir viso pasaulio alinėse. Pats J. Hašekas tik po kurio laiko suvokė giliąsias savo knygos potekstes ir pateikė garsiąją moderniosios civilizacijos diagnozę: pasaulinis karas.

Šveikas – paties rašytojo mito atitikmuo: J. Hašekas buvo nenuilstantis sugėrovas, šmaikštus šelmis, bohemos žmogus, kuriam kūryba buvo visas gyvenimas, o gyvenimas – viena nenutrūkstanti išdaiga. Jis mokėjo nerūpestingu mostu nuvyti gyvenimo gėlą ir naikino save taip pat aistringai, kaip ir puotavo. Gyventi šia akimirka buvo rašytojo pašaukimas. Todėl ir garsiojoje Šveiko epopėjoje svarbiausia mintis yra tokia: vienintelė žmogaus gyvenimo prasmė – gyventi.

ISBN 978-9986-16-793-8

TYTOALBA

www.tytoalba.lt

